

«Zer egin dezaket nire udalean nerabeek aisian eta lagunartean euskara gehiago erabiltzeko»

ARRUTI, Iñaki

Lasarte-Oria Udaleko Euskara Zerbitzuko arduraduna

Sarrera data: 2011-03-11

Onartze data: 2011-06-24

Zein jarduera-esparruk osatzen dute nerabeen errealitatea? Eta zein da bakoitzaren garrantzia erlatiboa? Eta erantzun bera ote dute bi galdera horiek Bilboko eta Garesko nerabeen kasuan? Eta gauza bera izango ote dira Bilboko nerabe guztien eta Garesko nerabe guztien kasuan? Eta...?

Eta udal batean kokatzeko ariketa egiten baldin badugu, zeintzuk dira gizarte-jarduera horietatik udalerrian hezurmamitzen direnak? Eta udalerrian hezurmamitu arren, udalak eragingarri, eragiteko modukoak alegia, izan daitezkeenak?

Bete-beteko erantzunik duenik ez dut ezagutzen eta nik ez dut behintzat. Hala ere, lanerako baliagarriak izan zaizkigun, interpretazio-tresna batzuetara iritsi izan gara.

Udaltop-en II. edizioan ere (www.udaltop.com) landu, landu zen gaia. Galdera bera, baina, horrelakoetan gertatu ohi den tankerara, erantzun borobil eta erabatekorik ez zen osatu. Hala ere, erantzun batzuk topatu ziren landutako ponentzietan eta bertaratutakoek lan-taldeetan egindako lanean.

Hitz-gakoak: nerabe, jarduera-mota, eskola, aisialdia, lagun artea, udaltop.

¿Qué tipo de actividades ocupa la realidad de los adolescentes? y ¿cuál es la importancia relativa de cada una? ¿La respuesta sería la misma entre adolescentes de Gares y de Bilbao? ¿Sería la misma entre todos los adolescentes de Gares y de Bilbao?

Y si nos centramos en un pueblo, ¿cuál de estas actividades se desarrolla verdaderamente? Y aunque se desarrollen, ¿cuáles de estas obtienen resultados satisfactorios?

No conozco a nadie que tenga las respuestas a estas cuestiones, yo no desde luego. Aun así, hemos obtenido unas herramientas de interpretación que nos han sido útiles en el trabajo a desarrollar.

La cuestión se abordó en la segunda edición de Udaltop (www.udaltop.com). Se planteó la misma cuestión y, como es habitual en estos casos, no se obtuvo una respuesta concisa y global. Aun así, en las ponencias presentadas y el trabajo hecho en grupo, algunas respuestas sí que se obtuvieron.

Palabras clave: adolescente, tipo de actividades, escuela, ocio, círculo de amigos, udaltop.

Quelles sont les activités des adolescents? et quelle est l'importance de chacune d'elles? La réponse serait-elle la même pour les adolescents de Puente la Reina et pour ceux de Bilbao? Serait-elle la même pour tous les adolescents de Puente la Reina et de Bilbao?

Et si nous choisissons un village, quelles sont les activités qui sont véritablement pratiquées? Et même si elles sont pratiquées quelles sont celles qui obtiennent des résultats satisfaisants?

Je ne connais personne qui puisse répondre à ces questions, moi non en tout cas. Nous avons pourtant obtenu des outils d'interprétation qui nous ont été utiles dans notre travail.

Cette question a été abordée lors de la seconde édition d'Udaltop (www.udaltop.com). On a posé cette question et comme toujours dans ce cas on n'a pu obtenir une réponse concise et globale. Pourtant dans les rapports présentés et dans le travail réalisé en groupe quelques réponses ont été données.

Mots-clés : adolescent, type d'activités, loisirs, cercle d'ami, udaltop.

What spheres of activity make up the reality of adolescents? And what is the relative importance of each one? And could it be that these two questions have the same answer with respect to the adolescents in Bilbao and those in Gares (Puente la Reina, Navarre)? And will the answers be the same for all the adolescents of Bilbao and all the adolescents of Gares? And...?

And if we make an effort to put ourselves in one town council, which of these social activities are the ones that are carried out in the municipality? And despite taking place in the municipality, which ones could the town council exert an influence on?

I do not know anyone who has a full answer, I myself at least do not have one. Nevertheless, we have obtained some tools for interpretation purposes and they have turned out to be useful in our work.

This was the subject that was worked on in the second edition of the Udaltop (www.udaltop.com). The same question was raised, but as usually happens in such cases, it did not receive a comprehensive reply. Nevertheless, some answers were found in the papers worked on and in the tasks done in the working groups by the people who attended.

Keywords: adolescent, sphere of activity, school, leisure time, group of friends, udaltop.

1. Sarrera

2010eko apirilaren 21ean eta 22an «Zer egin dezaket nire udalean (nire inguruan) nerabeek aisian eta lagunartean euskara gehiago erabiltzeko?» goiburua zuen gaia landu zen Udaltop-en II. edizioan (Udaletako euskara zerbitzuetako topaketetan).

Landu, landu zen gaia, galdera bera, baina, horrelakoetan gertatu ohi den tankerara, erantzun borobil eta erabatekorik ez zen osatu. Hala ere, erantzun batzuk topatu ziren landutako ponentzian eta bertaratutakoek lantaldeetan egindako lanean.

Ez da erraza topaketa batzuen kronika beste jardunaldi batzuetara eramatea. Erraza ez izateaz gain, aspergarria ere izan daiteke (besteak beste informazio zuzenagoa eta hobea jaso ahal izan delako entzuleak, bai bertan izan delako, bai informazioa modu osatuagoan jasotzeko web-orria bisita dezake-elako ere) eta hori behintzat ekidin nahiko luke dokumentu honek.

Jardunaldi hauetarako, ordea, Udaltopen gai honen ingurumarian esandakoen berri ematea eskatzeaz gain, udal batetik gaia lantzeko esku-hartze eskema bat izan daitekeena proposatzeko ere eskatu zaidanez, azken honetan zentratu dut txosten hau eta Udaltop-eko II. edizio horretan landutakoaren erreferentzi batzuk tartekatu besterik ez ditut egingo.

2. Nerabeen errealitatea

Tesi bat (batzuk) egiteko gaia izan daiteke hori berori. Are gehiago ikuspegi diakroniko batetik begiratuta, oso urte gutxiko tartean, kontzeptua bera nola aldatzen ari den ikusita.

Pretentsio horietatik urrun, hemen jasotakoek intuizioak, eskarmentuak eta inguruan entzun eta irakurritakoak oinarri hartuta, egunerokotasunean udal bateko euskara-teknikari baten lana izan daitekeen lur-sail horretan aritzeko lan-eskema bat eskuratzea beste helbururik ez dute.

Urte asko dira *Eskola hiztun bila* liburuan bildutako lanetik ikasi genuela eskola-eremuaren ahalmenez eta mugez. Lan horrek haurren (eta nera-

been) errealitatean eskolak zer-nolako zatia osatzen duen zedarritzen lagundu izan gaitu.

EUSTAT-ek berak ere, hainbatetan egin izan ohi dituen denboraren erabilera sozialaren inguruko azterketek (egunean zenbat denbora eta zer egiten pasatzen dugun zehazten dute azterketa horiek, besteak beste: lanean eta prestakuntzan, fisiologi beharretan, etxeko beharretan, aisian, eta abar) gutako bakoitzaren, edo adin-taldekako multzoak bereizita, errealitatea zein zeregin/esparru/funtzioz (edo egokiena iruditzen zaizuen terminoa aukeratu) osatzen den definitzen lagundu izan ohi gaitu.

Apaltasun guztiarekin esan beharrekoa badut ere, neroni ere, beste hainbat pertsona eta erakunderen tankerara, saiatu izan naiz pertsonon errealitatea osatzen duten jarduera-esparruak zeintzuk izan ote daitezkeen eta horiek adin-talde bakoitzean eduki dezaketen pisu erlatiboa grafikoki zirriborratzen.

Nire ahalegin horrek behintzat inoiz ez du helburu (eta metodologia) zientifikorik izan. Zirriborroak, ordea, izan du praktikotasunik eta hari hori erabili izan da hainbatetan adin-multzo bakoitza zein jarduera-esparruk osatzen duten eta bakoitzaren pisuaren/indarraren hausnarketa bideratzen laguntzeko.

Iturri horietatik edanez iritsi izan gara gure eguneroko errealitatea ondoren zehazten diren jarduera-esparru hauetan disezcionatzera: familia, irakaskuntza, lagunartea, lan-mundua, komunikabideak, gizarte-zerbitzuak, administrazioa eta aisialdia.

Egin dira beste sailkapen batzuk eta haiek ere (egingo diren beste batzuk bezala) ez dira perfektuak izango, baina baliagarriak izan daitezke, errealitatea interpretatzen laguntzen gaituzten heinean.

Zein jarduera-esparruk osatzen dute, orduan, nerabeen errealitatea? Eta zein da bakoitzaren garrantzia erlatiboa? Eta erantzun bera ote dute bi galdera horiek Bilboko eta Garesko nerabeen kasuan? Eta gauza bera izango ote dira Bilboko nerabe guztien eta Garesko nerabe guztien kasuan? Eta...?

Eta udal batean kokatzeko ariketa egiten baldin badugu, zeintzuk dira gizarte-jarduera horietatik udalerrian hezurmamitzen direnak? Eta udale-

rrian hezuramaitu arren, udalak eragingarri, eragiteko modukoak alegia, izan daitezkeenak?

Uste dut galdera guztien kasuan bete-beteko erantzunik ez dagoela. Nik ez dut behintzat, eta horren ondorioz, nabardura asko galtzen duten, baina lanerako baliagarriak izan zaizkigun, interpretazio-tresna batzuetara iritsi izan gara.

Galdera gehiago eta sakonagoak ere egin daitezke ordea. Alegia, nerabeen errealitatea osatzen duten jarduera-esparru horiek (ikuspegi soziolinguistikoa) direnak direla ere, zeintzuk dira nerabe baten hizkuntza-garapena (ikuspegi psikolinguistikoa) gehien baldintzatzen/osatzen dutenak?

Beste era batera galdetuz, haur baten (gehienen) jarduera-esparru nagusiak, adibidez, familia, eskola, eskola-orduz kanpoko jarduerak eta telebista baldin badira, berdin eragiten al du zati bakoitzak haurraren hizkuntza-garapenean?

Nik ezetz esango nuke. Eta ausartuko nintzateke baieztatzen, denen artean familiak duela hizkuntza-garapen horren espikazioaren parterik handiena, seguruenik bai denbora kantitatearen distribuzioaren ikuspuntutik, bai eraginaren kualitatibotasunaren ikuspegitik ere.

Eta nerabe baten kasuan?

Lagunartea, eskola eta aisialdia bereiziko nituzke nik, garrantzia ere hurrenkera horretan emanez. Irakurlea, ordea, dagoeneko bere buruari galdezka ariko da, ea familiak ez ote duen eraginik nerabeen kasuan, edota, haurren kasuan komunikabideak aipatu baditugu, nerabeetan hori bera denboran eta komunikabide-motetan (Internet...) hainbat aldiz biderkatuta ez ote genukeen jaso behar.

Gauza gutxi izan ohi dira zuriak edo beltzak eta hemen ere antzera. Denak eragiten du denarengan (edo ia denak behintzat). Hala ere, udal batean kokatuta, familia-esparrua haurren giza multzoan langai (eta lehentasun) jotzearen aldekoa naizen moduan, nerabeen adin-taldean uste dut ez duela lehentasunik. Uste dut urak pasata daudela. Eta ez momentu horretan familiako hizkuntza-errealitateak nerabearen hizkuntza-errealitatean eraginik ez duelako, errealitate horiek mugitzeko indarra galdu duelako baizik.

Komunikabideak, berriz (bai haurren eta bai nerabeen kasuan ere), iruditzen zait gaur egun oso neurri txikian izan daitezkeela udalerriko eremuan eragingarri, eremu horretatik gaindi dauden egituretatik sortzen eta hedatzen direlako batik bat. Hala ere, adibiderik bada (sare sozialen erabileraz batik bat) eta Udaltopen aurkeztutako ponentzien artean ere aipatuko dugu aurrerago esparru hori helmuga izan duen praktika onen bat edo beste.

Arrazoibide horrek, ezinbestean jauziak emanez aurreratzen ari naizen arren, txosten honen galderaren erantzunetara hurbilpen bat egin nahian, narama esatera udal bateko euskara-zerbitzutik nerabeen hizkuntza-errealitatean eragiteko hiru jarduera-esparru nagusiak lagunartea, irakaskuntza eta aisialdia izan daitezkeela.

3. Udal batetik aritzeko lan-eskema bat

Horiek horrela balira, edo baldin badira, ausartuko naiz (atrebentzia gehitxo ez baldin bada) esparru horietako bakoitzean udalak gara ditzakeen lan-ildo nagusiak zedarritzen.

Edozein kasutan, bistan denez, hemen jasotakoak ere modulatu beharrekokoak dira bakoitzaren egoerara. Esaten ari naizen gauza asko (eta segidan ere horrela egingo dut) Erkidego Autonomoko batez besteko egoera batzuk eta estandar batzuk oinarri hartuta daude esanak (egoera legalari edo irakaskuntzako euskarazko lerroen hedadura dagokionez, adibidez).

Batez besteko egoera horietatik urruntzen diren kasuei (adibidez, herria oso euskalduna delako kasu edo euskara ofiziala ez den lurralde-eremu batean kokatutako udalerrria delako beste kasu batzuetan), lan-eskema hau txikiegia edo handiegia geratuko zaie, seguruenik.

3.1. Eskola

Estandar horietatik abiatuz (herriko ikastetxeetan A eredia gutxiengo bihurtu den eta gero eta pisu gutxiago duen argazki horretatik alegia), begibistakoa da Derrigorrezko Bigarren Hezkuntzan euskarazko ereduetan ikas-

ten ari diren nerabeen euskara-gaitasuna orokortzen ari dela. Begi-bistakoa ere bada (eta begi-bistakoaz gain, zenbait ikerketek frogatutakoa ere bai: Eusko Jaurlaritzako Hezkuntza-sailak egindako EIFE txostenak, «B2 Euskara mailaren ebaluazioa. 4. DBH»...) euskara-gaitasun horiek anitzak direla (eta ez-nahikoak hainbatetan). Hori horrela izanda ere, ez da ez txosten honen, ez jardunaldien helburua eskola-sistemak nerabeen hizkuntza-gaitasunean egin duena, egin ez duena, egin dezakeena edo ezin egin dezakeena aztertzea.

Testuinguru horretan, uste dut Udalek esparru horri lotuta egin dezaketen hizkuntza-politikaren eskemak bi oinarri izan ditzakeela; eskolari, egiten ari den lana hobetzeko, laguntza ematea bata, eta eskolaren (eta nerabearen) gertuko ingurunea ahalik eta euskaldunena izan dadin neurriak hartzea bestea.

Oinarri horien gainean, beraz, lan-ildo nagusiak ondorengo hauek izan daitezke:

1. Udaleko sailek eskaintzen dituzten irakaskuntzako zerbitzuak euskaraz eskaintzea.

«Etxetik hasi behar delako...» izenburua lehenago ere hainbat kanpainatan erabili izan dugu eta, normalean, ez da aholkulari txarra izaten.

Esparru honetan ere, eta aipatutako estandar horien ingurumarian, udalak egin beharreko lehendabiziko gauza hori bera izan daiteke. Alegia, Udalak berak bere eskumeneko dituen irakaskuntza-zerbitzu horiek (behintzat aipatzen ari garen adin-tarteetatik behera) euskaraz eskaintzea.

Zeintzuk diren horiek? Herri guztietan ez dira berdinak, baina haur-eskolak, tailer okupazionalak eta antzeko zerbitzuak izan daitezke.

2. Udaleko sailek ikastetxei eskola-orduetan egiteko eskaintzen ditzaketen programak euskaraz eskaintzea

Irakaskuntzako zerbitzuak izan gabe ere, eskola-orduetan gauzatzeko hainbat zerbitzu eman edo lagundu ohi dituzte udalek.

Igerian ikastekoak kasu (hainbat tokitan adin zehatz batzuetako herriko haur guztiak hainbat ikasturtetan egin ohi dituzte ikastaro horiek kiroldegietan), ingurumenari lotutako heziketa (eskola-orduetan gauzatu ohi dena), sexu-heziketarekin lotutakoa, bide-segurtasunerako heziketarekin lotutakoa...

Ariketa lagungarri bat izan daiteke udalaren aurrekontua departamentuz departamentu hartu (edota zerbitziburuekin hitz egin) eta zerbitzu horiek zerrendatzea.

3. **Eskolekin Hizkuntza Normalizazio Planak hitzartzea edo badituztenen kasuan planak aberasteko egitasmoak hitzartzea.**

Lan-ildo honek, ikastetxe gehienek ikasleen (kasu honetan nerabeen) hizkuntza-ezaugarriak hobetzeko egin ohi dituzten ahaleginak laguntzea izango luke helburu.

Eskolak egiten ari diren ahalegin horiek, kasu gehienetan, Ulibarri programak sustatutako Hizkuntza Normalizatorako Planak eginez zehazten dira ikastetxeetan. Proposatzen den hitzarmen horien bidez, plan horiek indartu ahal izango lirateke, ikastetxe bakoitzak eskola-orduetan nerabeekin egitea onuragarri jotzen dituen programak lagunduz.

Adibidez, zer? Adibidez, hainbat tokitan udaletatik lagundu ohi dira gazte-hizkera lantzeko hitzaldi-ikastaroak. Edo hizkuntzaren gaineko jarrerak lantzeko «motibazio-saioak», edo «ahozkotasuna eta bertsolaritza» moduko programa ezagunak, edo eskola-orduetan lantzeko komunikabideren bat edota nerabeen aldizkarietako harpidetzak bultzatzeko laguntza edo erabilera-neurketak egiteko laguntzak, edo... ikastetxeak eta udalak nerabe horien hizkuntza-garapenerako eskola-orduetan langai izatea egokitzen jo dezaketen beste edozein programa.

Aipatutako adibide horietako baten berri zehatza izan genuen Udaltopen, hainbat urtez Gaztezulo aldizkariko zuzendari izandako Alberto Irazuk aurkeztutako «Nerabe eta gazteen kultur kontsumoa: GAZTEZULOren esperientzia» ponentzian. Seguruena komunikabideen

esparruan kokatu beharko genuke egitasmo hau, baina honantz ekarri dut udalerrri askotan eskola erabili ohi delako nerabeengana heltzeko zubi modura (aldizkariaren zenbaki bat bertan aurkeztu, gero etxera nerabe bakoitzari hainbat zenbaki bidali eta azkenean harpidetzak egitea eskaini...).

Ikastetxeek beren ardura nagusizat dute ikasleen (nerabeen) hizkuntza-gaitasuna osatzea. Zeregin horretaz gain, ordea, uste dut interesgarria dela jakitea ea eskolak hizkuntza-jarrerak eta hizkuntza-erabilerak lantzea helburu ote duen (horien lanketak hizkuntza-gaitasunean ere ondorio esanguratsuak izan ditzakeelakoan).

Hala ez bada, ikuspegi horren komenigarritasunaz hitz egitea iruditzen zait dela lehendabiziko zeregina. Horrela bada, berriz, aurreko paragrafoetan aipatutako programen antzekoek hezurmami ditzakete ikuspegi edo helburu horiek.

Ildo horretan sakonduz, ikuspuntu hau (aurreko pasarte batean aipatutako programa horiek hitzartzea alegia) hobetzea ere planteatu daiteke. Nire ustean, hobekuntza hori Udaltopen «HEZHIZ: HIZkuntza HEZiketarako dinamizazioak» izenburupean Urtxintxako Jaime Altunak azaldukoaren haritik tiraka heldu (iritzi eta ondu) daiteke.

HezHiz izeneko programa Gipuzkoako Urtxintxa Eskolak 2008. urtean abian jarri zuen programa berri bat da. Urte horretan, Debako Udalaren eskariz erabilera sustatzeko hizkuntzarekiko jarreraren lanke-ta egiten hasi zena.

Programa horren bidez usteetan eta gaitasunetan eragiten saiatzen dira euskararen erabilera handitzeko. Talde dinamikan eta eragile guztien parte hartzean oinarritutako metodologiaren bidez hainbat gai jorratzen dituzte 12 eta 16 urteko gazteen artean: aurreiritzi linguistikoak, hizkuntza aniztasuna, euskararen aurreiritziak, euskara eta euskal kultura, erabileraren zailtasunak eta aukerak, erabilera handitzeko tresnak...

Ponentzia horretan, HezHiz programaren zergatiak, aurrekariak, deskribapena eta orain arteko balorazioa azaltzearekin batera, hainbat

hausnarketa labur luzatuko ziren gazteen artean erabilera handitzeko egiten den lan aplikatuari buruz.

Esan dudan bezala, uste dut programa honek, Bigarren Hezkuntzan ikastetxe asko egiten ari diren lanaren hobekuntza nondik bidera daitekeen zirriborratzeko pista interesgarriak ematen dizkigula eta urrats bat aurrera egitea ahalbidera dezakeela. Ideia horietan oinarrituta, hona hemen Lasarte-Orian gai honen gainean prestatzen ari garen zirriborroan jarriak ditugun galderak:

1. Ikastetxeak hizkuntza lantzeko duen tresneria ez al litzateke asko aberastuko, hizkuntza-gaitasuna bera lantzeaz gain, hizkuntza-jarrerak eta hizkuntza-jokabideak landuko balira?
 2. Lanketa hori egiteko, ez al litzateke egokiagoa programa puntualak modu puntualean landu ordeztu (orain arte bezala), DBH1etik Batxillergoko 2. mailara arte maiztasun zehatz batekin eta adin bakoitzerako egokienak diren eduki sekuentzializatu batzuk landuz bideratzea?
 3. Posible al genituzke orain arte erabilitako programa horiek komunikazio-trebetasunak hobetzen lagunduko luketen tresna berriekin (asertibitatea, lidergoa...) integratzea?
4. **Esparruko agenteak koordinatuta lan egitea.**

Esan beharrik ez dagoela ere irudi dakiok norbaiti, baina esanda gusturago geratuko naiz. Izan ere, aurretiaz aipatutako lan-ildo horiek beren zentzua (eta kasu batzuetan bideragarritasuna ere) hartzen dute, baldin eta hori gauzatzearen lehendabiziko protagonista den ikastetxeak berak hala ikusten badu, udalerriko gainontzeko ikastetxeek ere hala ikusi, hausnartu eta adostu badute udalarekin batera eta hori modu koordinatuan eta planifikatuan egiten bada.

Koordinazio hori modu desberdinetan egin daiteke, bistan da, eta denak izan daitezke baliagarriak, eragile diren erakundeek hala kontsideratzen badituzte.

3.2. Aisia

Esan dugu udalaren hizkuntza-politikaren eskemak izan ditzakeen bi oinarrietako bat (eskolari laguntza emateaz gain alegia) eskolaren (eta nerabearen) gertuko ingurunea ahalik eta euskaldunena izan dadin neurriak hartzea dela.

Gertuko ingurune hori hainbat esparruk osatzen dute eta horietako bat, aisia da. Badakit aisia hitzak berak ere adiera eta definizio asko izan ditzakeela, baina saihestu egingo ditut apropos (txosten honetan langai izan nahi duenarentzat ezinbestekoa ez delakoan).

Arrazoi taxuzkoak daudela iruditzen zait udalak adin-multzoko honi zuzendutako (eta haurrei ere bai) hizkuntza-politikaren lehentasuna esparru honetara izan beharko lukeela baieztatzeko.

Ez dira berriak arrazoibide hauek, baina gogorazteak ere kalterik ez duelakoan, honatx lau:

- Nerabearen errealitatearen zati garrantzitsu bat (denbora kantitatez) osatzen du aisiak.
- Aisia gehienetan gustuko jarduera da eta jarduera hori gauzatzeko erabiltzen den hizkuntzari zeregin/funtzio hori egiteko balioa (atsegina) eransten dio hiztunak.
- Nerabe (eta haur) askoren hizkuntza-garapena (nagusiki eskolan darabaten prozesua) osatzeko eremu natural eta eskuragarriena izan daiteke.
- Aisia, zati handi batean, udalerrian bertan antolatzen da eta, zuzenean edo zeharka, udalaren eskumena izan ohi da, zati handi batean behintzat.

Gaiak hausnarketa teoriko gehiagorako aukera ematen badu ere, ez da txosten hau horretarako toki egokiena. Hala ere, gaien arakatu nahi duenarentzat bistaratu behintzat egin nahiko nituzke hari-mutur batzuk:

Adibidez, Mikel Zalbide jaunak diglosia funtzionala onuragarri litzaikeela dioenean eta arnasmuneak izatea (kasu honetan nerabeen aisialdi antolatu hori horrela ulertuta) estrategikoa dela dioenean (ikus «Aurrez aurreko jardunaren lekua HINBE saioetan» www.udaltop.com-en), nerabeen aisialdi horretaz (ere) hitz egiten ariko ginatekeela iruditzen zait niri.

Edo, Jon Sarasua jaunak euskaldunok euskara hegemonikoa izango den guneak behar ditugula dioenean («Euskaltasunaren norabideaz, oldozpen batzuk» hitzaldiaren inguruan egindako elkarrizketa Argia aldizkariko 2.147 zenbakian), haur eta nerabeen aisialdia ezaugarri horiek izan ditzakeen (hurrengo) eremua izan daiteke (eskolaren ondoren, hainbat egoeratan)?

Edo, eta azkenik, Albert Bastardas irakasleak hizkuntza-ekologiaz eta «sostenibilitat lingüística»z ari denean («Cap a una sostenibilitat lingüística» 2005), subsidiaritate printzipioa aplikatu beharraz eta hizkuntza-komunitatearen berezko hizkuntza denak bete ditzakeen funtzioak berak betetzea eta bete ezin dituenak beste hizkuntza batzuk betetzea adostu beharraz diharduela kontuan izanik, ez al litzateke oso logikoa (linguistikoki bederen), subsidiaritate printzipioa aplikatuz, haur eta nerabeentzako antolatzen dugun esparru hori, hegemonikoki, euskaraz izatea?

Teoriak eta nabardurak gora-behera, uste dut adostu litekeen lehentasunezko praktika bat dela hori. Alegia, haur eta nerabeentzako antolatzen dugun aisia hori, D eredukoa, euskarazkoa alegia, izatea.

Agian, erdi adostua ere badugu jadanik, baina gauzatzetik, eta ongi gauzatzetik, urrun gaudela uste dut. Galdera zuzen bat eginez zehatz dezaket kezka hori, alegia, zein konkordantzia (linguistiko) dago nerabeen (eta areago haurren) ikastereduaren eta, adibidez, kirola egiterakoan duten hizkuntza praktikaren artean? Edo zuzenago esanda, zein hizkuntzatan egiten dute kirola D ereduan ikasten ari diren nerabeek?

Teorian uste dut ez dugula horri erantzun on bat ematea adosteko arazorik, baina praktikan uste dut lubaki handi bat dugula egia bihurtu bitartean. Arazoa ez dugu teorian, praktikan baizik.

Bestalde, beste hari mutur bati helduz, «antolatzen dugun aisia» idatzi dut aurreko pasarte batean eta horrek ere adiera desberdinak izan ditzake. Izan ere, udal bateko euskara zerbitzuan kokatzen bagara, segituan sortuko zaigu beste galdera hau: zer egitea komeni da, jadanik antolatuta dagoen aisia euskalduntzea edo berriaz berria euskaraz sortzea?

Gure lanean hain ohikoa den «egin edo eragin?».

Uste dut hemen ere bietatik egin izan ohi dugula eta aurrerantzean ere horrela izan beharko duela. Seguruenik, berariaz berria euskaraz sortu beharrik gabe, dagoena euskaraz eskaintzea litzateke hizkuntza normaltasunaren seinalerik onena, baina «normalean», hori horrela ez delako (eta hori horrela izatera irits dadin) antolatu izan ditugu euskarazko aisia-programak (udaleku, ludoteka eta abar oso luze bat). Beraz, lekuan-lekuan neurtu beharrekoa izango da osagai bien konbinaziorik egokiena zein den.

Oinarri horien gainean, lan-ildo nagusiak ondorengo hauek izan daitezke:

1. Udaleko sailek eskaintzen dituzten aisiako zerbitzuak eta programak euskaraz eskaintzea.

Eskolako eremurako esan dugunak berdin-berdin balio du esparru honetarako. Berdin-berdin kontzeptualki, askoz dimentsio handiagoan, seguruenik, zerbitzu-kopuruari dagokionean. Izan ere, bolumen oso handia hartu ohi dute udaleko sailek antolatu ohi dituzten aisiako zerbitzuek.

Oso egitura eta zerbitzu desberdinak izan ditzakete udalek alor honetan, baina oker handirik gabe aipa genitzake batzuk bederen. Kiroldegiak kasu, udalaren eskumeneko diren aisia ekoizle garrantzitsuak dira udalerriko bizitzan. Gauza bera esan dezakegu kultur etxez (musika-eskola, musika-programazio, ikastaro eta abarrez).

Nabardurak nabardura, uste dut lehentasun erabatekoa duela lan-ildo honek.

Eta nola eragin? Hori zehazteak ere luze jo dezake, baina uste dut zerbitzu horiek zuzenean ematen dituzten pertsonekin lan egin behar dela, elebidunak izan daitezen ziurtatzeko lehendabizi eta euskaraz aktiboak izan daitezen laguntzeko bigarrenik. Horrek ere soka luzea du, baina lehendabiziko puntuari, nagusiki, kontratazioen gaia landuz heldu behar zaio (pertsonen kontratazio zuzena denean era batera eta zerbitzu horiek enpresen bidez ematen direnean kontratazio horietako baldintza-pleguetan hizkuntza betebeharrak jasoz) eta bigarrenari (pertsona horiek euskaraz aktiboak izan daitezen), berriz, irizpideak emanez eta pedagogia eginez. Alegia, beraiekin egon, nerabeen

hizkuntza-errealitatea, gaitasunak, ohiturak eta abarrak azalduz eta beraien hizkuntza-jokabideak lantzeko laguntzak emanez.

Lan-ildo honetan are zentralagoa, eta nerabeengan zentratuagoa, izan ohi da hainbat udaletako gazteria zerbitzuetatik egin ohi den lana. Udal bakoitza mundu bat izan daiteke, baina zerbitzu horietatik berariaz nerabeei eskaintzen zaizkien hainbat zerbitzu ekoitzi ohi dira (kanpalekuak, jaiak, gazte-lekuak...).

Zentzu honetan, Udal batetik nola lan egin daitekeen azaldu zuten Udaltopen, hurrenez hurren, Bermeoko Udaleko euskara eta gazteria teknikariak diren Maite Alvarezek eta Iñaki Lopezek. «Gazteria eta Euskara zerbitzuen elkarlana nerabeen aisialdian eta hizkuntza ohituratan eragiteko. Bermeoko esperientzia» izeneko ponentzian.

2. **Herrian haur eta nerabeentzat antolatzen diren eskola-orduz kanpoko jarduerak euskaraz izan daitezen laguntzea.**

Udalak berak egiten, antolatzen, duen aisiaz gain, ordea, udalerrian beste hainbat zerbitzu edo jarduera izan ohi dira. Antolaketa-modu horiek dezente aldatu ohi dira udalerrri batetik bestera, baina, antolatzailerik dagokienean, esan genezake, udalaz gain, herriko ikastetxeak eta elkarteak izan ohi direla.

Ikastetxeen kasuan, gaur egun ikastetxe gehienak izan daitezke eremu hau ongi kudeatzeko beregainak. Hala ere, uste dut (ustea da) ez dagoela nahikoa koherentzia ikastetxeek ikastorduetan duten praktika linguistikoaren eta eskola-orduz kanpo ikastetxeek beraiek (guraso-elkar-teak...) nerabeentzat antolatzen dituzten jardueren hizkuntza-jardunaren artean. Eman daitezke, baina uste dut soberan dagoela atal honek duen lehentasunaren gaineko justifikazioak ematen aritzea.

Hemen ere, udal sailen atalean esan dudanaren antzera, uste dut zerbitzu horiek zuzenean ematen dituzten pertsonekin lan egin behar dela, elebidunak izan daitezen ziurtatzeko lehendabizi eta euskaraz aktiboak izan daitezen bideratzeko bigarrenik. Eta han bezala hemen ere, uste dut lehendabizikoari kontratazioen gaia landuz heldu behar zaiola, eta bigarrenari, berriz, irizpideak emanez eta pedagogia eginez.

Elkarteak antolatzaile diren aisiaren atalari dagokionez, berriz, lanke-ta konplexuagoa izan ohi da. Lehenik eta behin, udalaren beraren eskumenetatik urrutiago egosten delako, eta bigarrenik, gehienetan baliabide gutxiago izan ohi delako.

Edozein kasutan, badira horretarako ere programa eta baliabideak eta udal baten begietatik, berriz, bi jardun-modu aurreikus daitezke: sustapen lana egin eta elkarteak lagunduz bata, eta diru-laguntzak ematerakoan baldintzak jarriz bestea.

3. Programa zehatzak antolatzea edo laguntzea.

Aurreko bi ataletan proposatutako gauza gehienak, seguruenik, «eragin» lan-ildoaren barruan sartu beharko genituzke. Hala ere, esan dugu egin, egin izan ditugula (egin beharko ditugula) hainbat programa nerabeei euskarazko aisia hori eskaintzeko.

Zentzu honetan sortu diren programa gehienak (ez haurren adin-multzorako sortu izan direnak adina) euskara bera sustatzea helburu duten erakundeetatik sortu izan dira (udaletako euskara departamentuetatik eta euskara elkarteetatik kasu gehienetan).

Adin-tarte honentzat, nerabeentzat, sortutako programa batzuen berri eman zigun Udaltopen Kultur K2ako Aritza Escandonek «Euskararekiko motibazioan eragin: nerabeentzako kontsumo masiboko egitasmoak» ponentzian.

«Bilbo handian, nerabeek gozamenarekin lotuko dituzten esperientzia positiboak, nerabeak beraiek protagonista, sare-sozialak erabili, beraien erreferente hurbilak gerturatu...» gisako ezaugarriak dituzte *Harrapazan/k* programaren tankerako programek. Gehiago ere badira, noski, baina ponentzia horrek testuinguruan jartzen ditu ahalegin horiek.

4. Esparruko agenteak koordinatuta lan egitea.

Lan-ildo hauetan ere esparrua osatzen duten agenteak (udal sailak, ikastetxeak, elkarteak...) modu desberdinetan koordinatu daitezke. Hala ere, ekintza soil eta solteetatik harantzago joan nahi duen planak lan-ildo hau ezinbestean garatu beharra du.

3.3. Lagunartea

Hirugarren eragin-esparrua lagunartea izan daiteke. Hirugarrena aipatzeak, ordea, ez du esan nahi hizkuntza-eraginez ere hirugarrena denik.

Esparru informalek gutako bakoitzaren hizkuntza-garapenean (eta ondorioz hizkuntza normalizazioan) duten garrantziaz luze aritu gintezke, baina uste dut Pello Jauregik «Euskara eta gazteak Lasarte-Orian (II)» liburuan (2003, 109.or.) jasotako hausnarketaren zita honek laburbil dezakeela ondoen:

*«Gure irudikoz, euskarazko erabilerak ez du aurrerapen nabarmenik ezagutuko, baldin eta gizarte multzo handiek, **eskolaz gain, ez badute euskarazko esperientzia luze eta sakonik talde informalen batean, dela talde hori familia den, dela sare horizontaleko talderen bat den.** Berezko talde informal horietan garatzen baitira benetan hizkuntzazko erraztasuna, atxikimendua eta ohitura.»*

Hausnarketa horren haritik parte hartu zuen Pello Jauregi irakasleak «Nola indartu euskararen erabilera familietan» izenburua zuen Udaltopen I. edizioan «Berezko taldeak eta hizkuntza: bihotzaren arrazoiak» izeneko ponentziarekin. Eskuragarri daude interesa duenarentzat bai ponentzia bera eta baita bideoa ere.

Nerabeak aztergai izan dituen Udaltopen II. edizioan, berriz, «Esku hartzeko hainbat ildo, hurbilketa sistemikotik begiratuta» ponentzia aurkeztu zuen. Hori ere eskuragarri dago eta bi edizioetan egindako ekarpenarekin bide berriak ireki ditu harreman-sare informal horiek eta batez ere hizkuntza-ohiturak nola funtzionatzen duten eta nola alda daitezkeen sakondu ahal izateko.

Are gehiago, seguruenik nerabeen lagunarteko hizkuntza-ohituretan eragin ahal izateko osatu den programa sendoenetako (eta bakarretako) bat *Kuadrillategi* izena daramana da (ikus Diego Egizabalek idatzitako «Koadrilletan euskararen erabilera suspertzeko egitasmoaren emaitzak» 2004). Programa honen jatorriak berak ere, Pello Jauregi beraren doktore tesian du oinarri («Berezko taldeak euskalduntzeko ikas estrategia» EHU, 1994).

Esparru honetan eragitearen interesa bezain handia da eragiteak berak duen zailtasuna. Are gehiago, seguruenik, administrazio batetik abiatuta.

Edozein kasutan, badira zentzu horretan lanean ari diren elkarteak eta eremu hauetan lan egiteko dituzten egitasmo eta metodologiaren berri eman ziguten, adibidez, *Ttakun* Kultur Elkartekoek Udaltopen. Hasteko eta behin, *Kuadrillategi* programa bera urte askoan gauzatzen ari da Lasarte-Orian, *Ttakun* Kultur Elkartearen eskutik. Horretaz gain, badira hainbat urte programa bera ere Euskal Herri osoan elkarte honek kudeatzen duela.

Egitasmo horretaz gain, ordea, bai lagunarteetan, bai aisiako egitasmoetan ere, euskara gehiago erabiltzeko erreminta berriak sortzen dihardu *Ttakun* Kultur Elkarteak. Ezagunena «Hezitzaileek asko egin dezakete» izango da seguruenik. Taldeen dinamizazioa nola egin, erronkak nola kudeatu, lidergo naturalak eta gertuko erreferenteak nola erabili edo adimen emozionala esparru honetara nola ekar daitekeen izan litezke arakatzea bereren merezi duten adibide batzuk.

Jarrai genezake gaiarekin, baina hona arte «udal batetik aritzeko lan eskema bat» izan daitekeena. Askoz zehaztasun eta batez ere garapen sakonagoa izan dezake gaiak, hala ere, uste dut esandakoak egiten lan gehiago eta garrantzitsuagoa dugula, esandakoak hobeto esaten, eta batez ere gehiago esaten aritzea, baino.

4. Informazio gehiago Udaltop II-n

Hasieran aipatu dut zaila dela, ezinezkoa, ondo egin nahi izanez gero, topaketa batzuen berri luze-zabal ematea beste jardunaldi batzuetan. Horregatik, gaiaren inguruan gehiago sakondu nahi duena www.udaltop.com webera gonbidatu nahi dut. Han irakurri (ponentzien testu osoak daude) eta ikusi (ponentzia guztien bideo osoak daude) ahal izango ditu, hemen aipatu besterik egin ezin izan ditudanak.

Ondoren zerrendatzen ditut «Zer egin dezaket nire udalean (nire inguruan) nerabeek aisian eta lagunartean euskara gehiago erabiltzeko» izenburupean egindako Udaltop II-ko ponentziak:

- «Esku hartzeko hainbat ildo, hurbilketa sistemikotik begiratuta» Pello Jauregi (HUHEZI).

- «Euskararekiko motibazioan eragin: nerabeentzako kontsumo masiboko egitasmoak» Aritza Escandon (Kultur Ka2a).
- «HEZHIZ: HIZkuntza HEZiketarako dinamizazioak» Jaime Altuna (Urtxintxa).
- «Glisseguna: ipar euskal herriko gazteei zuzendua den surf/skate eguna» Ramuntxo Echeberri eta Estelle Goñi (Seaska).
- «Gizarte-Sareak + Euskara 2.0» Jon Aizpurua (HPS).
- Mahai-ingurua: «Sare sozialak, nerabeak eta euskara» elkarrizketa, Gorka Julio (Elurnet) eta Luistxo Fernandez (CodeSyntax) solasean. Moderatzailea: Gotzon Egia (Gipuzkoako Foru Aldundia).
- «Gazteria eta Euskara zerbitzuen elkarlana nerabeen aisialdian eta hizkuntza ohituretan eragiteko. Bermeoko esperientzia» Maite Alvarez eta Iñaki Lopez (Bermeoko Udala).
- «Nerabe eta gazteen kultur kontsumoa: GAZTEZULOren esperientzia» Alberto Irazu (Gaztezulo).
- «Maitatu euskaraz» Ttakun Kultur Elkartea.
- «Gazteen erabileraren korapiloa begi-bistan» ikerketa Asier Basurto (Soziolinguistika Klusterra).
- Talde-lana: Zer egin dezaket nire udalean (nire inguruan) nerabeek aisian eta lagunartean euskara gehiago erabiltzeko?

Ponentziez gain, web-orrian gaiaren inguruko erreferentzia edo dokumentu hauen biltegia ere topa daiteke:

- II. Udaltop Topaketak – Balorazio Balantzea, 2010-05-20.
- Sare sozial birtualak (Txatxilipurdi).
- Sare sozial birtualak: gazte txokoetako hezitzaileentzat gida (Txatxilipurdi).
- Sare sozial birtualak: ludoteketako hezitzaileentzat gida (Txatxilipurdi).

- Llengua i joventut I (1978-1999) (Kataluniako Generalitateko Centre de Documentació de la Secretaria de Política Lingüística).
- Llengua i joventut II (2000-2008) (Kataluniako Generalitateko Centre de Documentació de la Secretaria de Política Lingüística).
- Llengua i joventut. Obres seleccionades i comentades (Kataluniako Generalitateko Centre de Documentació de la Secretaria de Política Lingüística).
- Euskadiko gazteak 2008 (Eusko Jaurlaritzako Kultura Saila)

5. Bibliografia

ARRUTI, Iñaki, 1992, I. *Jardunaldiak soziolingüistikaz: «Udaleko hizkuntza planifikazioa prestatzeko metodologi proposamena»*. Bilbao Udala, Kultura eta turismo saila. Bilbo.

EGIZABAL, Diego, 2004, Koadriletan euskararen erabilera suspertzeko egitasmoaren emaitzak.

EUSKO JAURLARITZA. HEZKUNTZA, UNIBERTSITATE ETA IKERKETA SAILA, 1991, *Escola hiztun bila*. Gasteiz.

EUSKO JAURLARITZA. KULTURA SAILA, HIZKUNTZA POLITIKARAKO SAILORDETZA, 1999, *Euskara biziberritzeko plan nagusia*. Gasteiz/Vitoria.

EUSKO JAURLARITZA-NAFARROAKO GOBERNUA, 1995, *Euskararen jarraipena*.

IRAOLA, Joxemari, 1994, *Euskara eta gazteak Lasarte-Orian*. Lasarte-Oriako Udala. Lasarte-Oria.

JAUREGI, Pello, 1998, *Berezko taldeak euskalduntzeko ikas estrategia*. Euskal Herriko Unibertsitatea. EHU.

———, 2003, *Euskara eta gazteak Lasarte-Orian (II)*. Lasarte-Oriako Udala. Lasarte-Oriako Udala.

———, 2009, «Berezko taldeak eta hizkuntza: bihotzaren arrazoiak», www.udaltop.com.

TTAKUN KULTUR ELKARTEA, 2010, «Lasarte-Oriako gazteen komunikazio-trebetasunak garatzen» txosten argitaragabea.

———, 2007, «Hezitzaileek asko egin dezakete. Eskola orduz kanpoko jardueretan nerabeen artean euskararen erabilera sustatzeko». Gipuzkoako Foru Aldundia.

UEUKO SOZIOLOGIA SAILA, 1991, *Hizkuntza normalkuntzarako ekinbideak udalerrimailan. Planifikaziorako orientabideak*. Bilbo.

ZALBIDE, Mikel, 2009, «Aurrez aurreko jardunaren lekua HINBE saioetan», www.udaltop.com